

Et stille oprør:

**Et essay om mit
møde med Andersvænge samt
glimt fra 7 år,
som praktikant og årsvikar
ved Centerskolen fra
1976 til 1983**

Januar 2016.
Poul Hansen
email: poul@sneslev.net

Essayet er skrevet i januar 2016.

Poul Hansen

Galpestykket 437

4000 Rokilde

poul@sneslev.net

Indledning

I august 1976 mødte jeg første gang Andersvænge. Jeg skulle møde min kommende praktiklærer Lis, hun var den dag i et lokale i K bygningen, en stor kvindeafdeling i en rød bygning med 3 etager.

Jeg kørte ind på en stor bydel med store bygninger omkranset af grønne områder. Parkerede foran K-bygningen og gik op på anden sal. Der var mærkelige lyde, nogle angstfyldte skrig og høje råb. Kvinder der fyldte en bred gang, nogle i gamle kørestole, andre sad på gulvet.

Intet personale kunne skimtes i starten. Jeg vidste godt at personalet havde særlige kitler på. De var ved at gøre klar til store badedagen viste det sig lidt senere. Det var onsdag alle skulle i bad.

Nogle af kvinderne forsøgte at spærre vejen eller at komme i kontakt med mig. Det var svært at få kontakt, da jeg ikke forstod deres sprog. Lokalet var koldt og fabriklignende, en lang gang, til ene side lokaler med flersengs stuer. Her boede kvinderne, der var senge og kommoder. Næsten ingen var i disse lokaler. Der var spisesalen, åbne toiletter, baderummene, hvor personalet var ved at iføre sig gummiforklæder mm.

En munter og glad stemning mødte de mig med.

Det var mærkeligt, at møde sådan et sted. Svært handicappede mennesker i umenneskelige omgivelser og muntre ansatte!

Hvad forestillede de ansvarlige sig dog?

De ansvarlige læger var jo højt uddannede, hvorfor accepterede de dette? Hvor var myndighederne - Socialministeriet - var de klar over disse forhold.

Meget svært handicappede mennesker placeret i sådanne boligforhold. På Andersvænge - erfarede jeg efterhånden da jeg havde fået mere kendskab til stedet - at de sværeste handicappede boede under de ringeste vilkår, de mest multihandicappede på anden sal uden mulighed for selv at kunne komme nogle steder.

Mit chok blev vendt til - det må kunne ændres.

Jeg mødte min praktiklærer - et fint møde - de var i gang med at ændre stedet. Jeg glædede mig til at komme igang.

Dette essay er skrevet næsten 40 år senere og selvfølgelig med al den forbehold hukommelsen kan drille en med, men den er også skrevet med erfaringens gode erkendelse og viden.

Uddannelsen til børneforsorg- og omsorgspædagog

Jeg var dengang 28 år og var i gang med mit sidste studieår på Hindholm Socialpædagogiske Seminarium. Fra 1974 til 1977

Det var spændende og en meget inspirerende tid.

Der var blevet tænkt stort i socialministeriet. En ny uddannelse var født den hed børneforsorg- og omsorgspædagog og dermed et kæmpe kvalitetsløft til begge disse 2 omsorgsområder. Formålet med den nye uddannelse var tredelt: Handlekompetencer (personlig udvikling, dvs. etisk modenhed og handleevne), teoretisk viden og praktiske færdigheder.

Det var en SU berettiget studie og dermed et frit studie der kunne nytænke og skabe gennemgribende forandringer på områderne. Det blev særligt markant indenfor Statens Åndssvageforsorg.

Jeg var så heldig at være på det første hold i den nye uddannelse og være med i den konkrete formulering af bekendtgørelserne. Min afsluttende eksamen blev

gennemført på baggrund af en næsten lige færdigt udkast til eksamenbekendtgørelse.

Socialministeriet (N.E. Bank-Mikkelsen med flere) fortsatte med at tænke stort også i begyndelsen af 1980 og sammen med vores nye fagforening SL blev "Det kan nytte" bevægelsen startet og dens betydning blev stor for området i en lang tid.

Det var ligeledes af stor betydning at amterne endelig overtog området og havde økonomisk vilje og dygtige embedsmænd til nytænke hele det forsømte område.

Uddannelsen på Hindholm Seminariet

Tilbage til Hindholm Seminariet og den gode uddannelse vi fik der. Her var sat resurser af og dygtige og engagerede mennesker underviste os.

Uddannelsen var organiseret således, at vi havde en stamgruppe med 12 studerende i hver, der var 48 studerende på en årgang. Der var tilknyttet en lærer til hver stamgruppe. Undervisningen foregik fra 8 til 14 eller 15 mest i holdstørrelsen på 24 enkelte store forelæsninger med alle 48. Meget planlægning af undervisningen var organiseret i temaer og de studerende var inddraget sammen med lærerne i denne planlægning.

Vi blev klædt godt på til at varetage jobbet med at udvikle området.

Min stamgruppe lærer var den dygtige og engagerede psykolog og souschef, Carl Winther Johannsen. En mester i samtaleundervisning.

Han indførte os i P. dr.phil Eggert Petersen, "Sanktioner og trivsel i et autoritært ledet socialt system, 1967", en sociologisk-socialpsykologisk studie af samspillet mellem individet og det aktuelle miljø. Svært men meget lærerigt, når man skulle ud og virke i komplicerede sociale systemer. Samspilsbegreberne kom til at betyde meget for mig.

Dernæst blev det tid til at fordybe sig i den canadisk-amerikansk sociolog Erving Coffman beskrivelser og teorier om det sociale spil. "Anstalt og menneske, 1967" blev vendt grundigt.

Undervisningstimer sammen med CWJ var altid interessante og springfarlige, hans særlige samtaleundervisningsmetodik, havde udgangspunkt i dialogen, hvor han med enkle og dog så komplicerede begreber kunne få vendt betydningfulde emner, så alle studerende blev involveret, udfordret og beriget.

Rektoren ved Hindholm, Karl Hegnby indførte os i udviklingspsykologien. Sigmund Freud, Erik H. Erikson, John Bowlby var væsentlige psykologiske retninger, som vi blev præsenteret for.

2 dygtige og dybt engagerede socialrådgivere Agneth Mølbak og Ellen Østergård fik indført os i både den gamle sociallovgivning og den fremtidige med den nye Bistandslov. De fik lært os, at denne lovgivning primært var et nødvendigt redskab til at forbedre de sociale vilkår.

Marie Louise Demant var den, der havde ansvaret for praktikkerne og praktikforberedelsen sammen med Ellen Østergård. Marie Louise og Ellen underviste ligeledes i pædagogik, her særligt børns motoriske, sproglige og sociale udvikling (Lev Vygotskij). Britta Holle var også en betydningsfuld kilde i undervisningen. En viden som vi praktisk kunne have med som et godt arbejdsredskab i vore praktikker samt senere i vores virke.

Udover disse gode undervisere var der også mange andre engagerede timelærere tilknyttet seminarieret.

Det er vel ikke overraskende, at vi studerende havde et højt fremmøde hver dag og til al undervisning. Stemningen på seminarieret var rigtig god. Det var et givende og lærerigt studie.

I praktik på Centerskolen

Når jeg valgte at få min sidste praktik på Centerskolen på Andersvænge skyldes det i høj grad mit møde med en dreng på 10 år under min første praktik på Tølløse Børnehjem.

Han var anbragt sammen med andre udviklingshæmmede men var meget andeledes - han gik altid for sig selv langs gange og langs hegnet i haven. Han talte ikke med andre, men gik og snurrede med fingrene foran munden.

Det lykkedes mig på en eller anden måde at få kontakt med drengen, han ville gerne tale med mig, når vi blot holdt os til ikke at blive personlige - han accepterede at tale om "drengen" og på den måde ville han gerne snakke og sammen fik vi nogle gode oplevelser med ture til København med toget. Når jeg skulle fortælle andre på børnehjemmet hvorfor vi sammen kunne have dette forhold - var jeg svar skyldig. Men det fik mig til at undersøge om der var andre der havde beskrevet og fortalt om sådanne tavse og anderledes børn.

Sofie Madsen fra Himmelev Børnehjem, havde i 1956 skrevet "Hvad børnene lærte mig" og netop her i 1974 "Tanker, der tog form undervejs." Bøgerne var selvfølgelig på biblioteket på Seminariet, hvor bibliotekaren Lilli Johannsen, straks hjalp mig med at udvide min verden.

De psykotiske børn var det begreb man dengang brugte om disse børn, eller særlige følsomme og specielle børn som Sofie Madsen med hendes pædagoguddannelse nok brugte.

Jeg havde set Francois Truffaut's film "Den vilde dreng" og fik nu fat i bogen som lægen Itard havde skrevet. Gåden om Kasper Hauser lavet af Werner Herzog havde premiere i

november 1975 og den fik jeg også set. I foråret 1976 har filmen "Gøgereden" premiere. Det bliver jo en klassiker, filmen er instrueret af Milos Foreman og det er Jack Nicholson der har hovedrollen, men den tavse "Høvding" efterlader også sit spor hos mig. På AV mødte jeg senere et menneske der i mit optik lignede "Høvding" utrolig meget.

Den endelige beslutning omkring mit praktikophold blev dog at bogen "Psykotisk Adfærd" netop var udkommet i slutningen af 1975.

Denne bog, som var skrevet af psykiateren Anders Kjelstrup, der sammen med psykologen Demetrius Haracopos og den legendariske lærer og forstander fra Sofieskolen, Else Hansen foretog her en egentlig analyse over psykotiske børns forhold under Åndssvageforsorgen. En undersøgelse der forsøgte at gøre det muligt at udskille de personer der havde autistisk adfærd (dengang kaldet "psykotisk adfærd").

Bogen giver det teoretiske grundlag for observationskemaet DIPAP, der er et pædagogisk redskab til vurdering af børn med autisme.

Det var en undersøgelse, der skabte nogen røre og også modvind blandt ansatte, hvorfor skulle nogen skilles ud og have bedre vilkår, var det finere at have en psykose diagnose?

Vigtigst tror jeg i dag var det, at man her satte fokus på de særlige vanskeligheder **alle børnene** havde ved at leve under så umenneskelige forhold.

Der var flere børn fra Centerskolen på AV, der havde deltaget i undersøgelsen.

Derfor kontaktede jeg Centerskolen og fik lov til at få mit praktikophold der i 4 måneder fra september 1976 til januar 1977.

Centerskolen 1 og 2

Mit møde med centerskolen 1 og 2 blev en dejlig og udviklende tid for mig. Det er med glæde jeg tænker tilbage på de mange forskellige og helt særlige børn, der her havde nogle udviklende timer sammen med engagerede lærere og pædagoger.

Her var engagementet og fagligheden i højsædet. Min praktislærer hed Lis og sammen med Anne Marie og Jette blev der skabt en værdig og fin ramme for børnenes trivsel og udvikling.

I huset ved siden af med de meget multihandicappede børn var det Solveig, Elsa og Birger, der skabte livsglæde og udvikling. Der var gennem alle årene et fint og inspirerende samarbejde mellem disse 2 steder.

Personalet i disse 2 huse var næsten alle uddannet som fritids- og børnehavepædagoger. Kun Jette havde en speciallærer uddannelse. De øvrige skoleafdelinger lå spredt rundt på AV i tilfældige lokaler. Kun børnehavefdelingen ved B1 var særligt indrettet til undervisning og observation.

Med til staben af engagerede medarbejdere var også personer, der på forskellige måder havde svært ved at få indpas på arbejdsmarkedet. Her var rummeligheden også stor i Centerskolen.

Åbenhed var en selvfølge, der var altid praktikanter og andre der boede på AV kom tit på besøg ligesom andre ansatte på den store institution.

De 2 huse - tidligere varmemesterboliger var meget små, toiletforholdene ringe, der var 1 stue til fællesbrug, 3 små værelser til gruppearbejde og et lille køkken. Under 100 m² til så mange forskellige mennesker!

Vi var ofte mange mennesker i huset 9 børn og 4 til 6 voksne. Heldigvis var der en stor have og området ved AV og i Slagelse blev flittigt anvendt.

Børnene i hus 1 kom primært fra børneafdelingerne C6 og B1 men også fra D3, i det andet hus også fra M2.

Her i 1976 var skoledagen delt op i 2 dele, da børnene skulle spise på boafdelingen. Primært et spørgsmål om personalets arbejdstid, der blev pakket ind i kompetencen til at det kun var omsorgsuddannede på boafdelingen, der kunne spisetræne! Konflikten var mest på fagpolitisk og administrativt niveau og ikke blandt os der dagligt havde ansvaret for børnene.

Der gik endnu et par år før også disse børn kunne få en bedre hel skoledag.

Dette skift skete helt uproblematisk og med så store forbedringer for børnene, så alle hilste det meget velkomment. Nogle børn fra M2 måtte dog vente lidt længere, da man var nervøse for om de rent fysisk kunne magte en lang skoledag. Det kunne de.

I Centerskole 1, hvor jeg startede var der 9 børn i alderen ca. 8 - 14 år. Det undrede mig meget at der også var 3 grønlandere - 1/3 del af børnene!

Der var i det hele taget mange grønlandere på AV. Det blev senere en problemstilling, som jeg kom til at engagere mig i og som kom til at fylde meget af mit arbejdsliv igennem ca. 30 år.

Min praktik

Som skrevet var det min interesse for de helt særlige følsomme og specielle børn, der førte mig til Centerskole 1. Her havde 3 af børnene deltaget i undersøgelsen i bogen "Psykotisk adfærd".

Drengen som jeg primært blev tilknyttet lignede umiddelbart en normal dreng på 9 år. Men han sagde ikke noget, kun lidt brumme lyde og et dejligt smil. Han havde nogle belastende kontaktformer, han kunne gylpe maveindholdet op - massevis af gange og vise os andre det med fingrene. Han kunne slå sig hårdt på siden af hovedet så det gjorde ondt helt ind vores andres hoveder. Han kunne skelne tal og forstå ordbilleder ved at pege som en 4 til 5 årig, men han havde ikke brudt koden om at kommunikere. Vi fandt den heller ikke helt, men vi forsøgte.

Han havde stor glæde ved at være i en konkret motorisk aktivitet, så jeg fik snart lært AV at kende på gå og løbeture. Snart fik vi gennem forældrene anskaffet en cykel, som vi nu drog på opdagelse med. Det var gode timer sammen.

Indimellem underviste Jette ham og der blev forsøgt om han kunne profitere af at komme på Hellig Anders Skolen med mere skolepræget undervisning. Det blev for vanskeligt, da hans adfærd var for specielt til dette miljø. Så det stoppede efter nogle måneders forløb.

Det blev for mig et lærerigt forløb, som jeg brugte som baggrund for mit skriftlige speciale i uddannelsen.

Årsvikar fra 1977 - 1983

Efter min uddannelse forsatte jeg de efterfølgende år indtil 1983, som årsvikar. Jeg kunne ikke fastansættes da jeg ikke var lærer uddannet. Men pyt med det, det kom til at fungere og sammen med mine kollegaer forsatte det gode arbejdsliv.

Jeg forsatte nu igen i Centerskole 1, nu med ansvaret for 2 meget forskellige børn og en ung teenager, der også gerne ville være min hjælpelærer. Det var nemlig helt afgørende for ham at få ansvar og at jeg havde tillid til ham.

Hans liv havde ikke været nemt, i dag må jeg nok mene at han ikke var udviklingshæmmet og derfor fejlanbragt på AV. Da han var omkring 15 år fik vi ham undersøgt på Gentofte hospital, hvor det konstateret at han var helt døv.

At tænke sig hvilket liv han må have gennemlevet uden den viden fra omgivelserne. Forfærdeligt.

Heldigvis var han i skolen i et miljø, hvor der i høj grad var empati og viden om at møde børnene med forståelse. Man brugte tegnsprog - tegn til tale - den viden fik jeg fra kollegaerne og det blev til en stor hjælp for mig og mit samvær med den unge mand.

Et samspil der ofte betyd, at han ikke ville gå hjem efter skoledagens slutning. Han sad demonstrativt ved udgangen fra skolen. Her sad han også næste morgen med en knækket lærke gren med en kogle på, som var hans pibe, den blev brugt med stor alvor. Han var nemlig betydningsfuld.

På boafdelingen var lederens holdning til ham at man ikke skulle anvende tegn. Han kom nogle gange i bælte, blev stærkt medicineret og i det hele taget var hans tid på bo afdelingerne konfliktfyldt med voldsomme sammenstød mellem 2 der ikke kunne forstå hinanden.

Det var svært for mig at forstå, da jeg i den grad mødte en helt roligt og ansvarlig ung mand, der efter bedste evne altid ville hjælpe til og var opmærksom, initiativrig og med megen humor.

Det har været dejligt for mig gennem hele mit arbejdsliv jævnlige at være sammen med ham på kajakture og skiture i Norge.

Det var med meget stor glæde, at han også deltog i min afskedsreception på Værkstedet Åmosen i 2014.

Mine 2 andre elever havde jeg også den store glæde at kunne følge igennem et langt forløb.

Fra 1977 til 1990 - først i skolen til 1983 og derefter på Behandlingshjemmet Fasanmarken indtil de igen flyttede tilbage til AV, da de blev over 18 år.

De 2 elever boede dengang på afdeling B1 og de havde begge 2 et meget sparsomt aktivt ordforråd. Kun lyde og udbrud kunne de anvende til at gøre sig forståelig med.

De var begge præget af en svær retardering.

Jeg prøvede at kortlægge deres aktuelle udviklingsniveau ved hjælp af DIBAB skemaet og Kjærulf udviklingskemaet. Det var ikke opmuntrende resultater, der kom ud af det og slet ikke nogle brugbare pædagogiske ideer.

Disse skemaer viste et udviklingsniveau på 20 til 25 % af det normale. Men de børn jeg mødte var jo mennesker, som ikke kunne beskrives eller forstås ud fra et skema. Det var deres handicap alt for komplekst til.

Jeg mødte lyde, øjenkontakt, glæde og angst, som fra ethvert andet menneske.

De var begge også ramt af fysiske vanskeligheder, den ene en alvorlig halvsidig lammelse efter en hjerneblødning som spæd. Dette påvirkede drengen på mange måder, især med at skulle spise og bevæge sig. Han var ofte meget urolig og dermed også selvdestruktiv. Kunne hamre hovedet i gulvet så blodet flød omkring.

Han skulle have opereret akillessenen i begge ben endnu en gang og det medførte igen store smerter, der forværrede hans tillid til os.

Den anden dreng var også tågænger og havde skalastøvler med metalstænger bundet til knæerne. Han havde epilepsi og næsten altid store problemer med sin mave.

Begge brugte store stofbleer og vores toiletforhold var bestemt ikke optimale.

Der var meget at tage fat på.

Heldigvis lykkes det at forbedre deres levevilkår betydeligt gennem de følgende år.

Stor var glæden hos os alle da deres gang blev forbedret og skalastøvlerne og benskiner kunne afskaffes.

De fik udvidet deres kommunikationmuligheder og blev i stand til at bevæge sig selv omkring på trehjulede cykler. De blev stort set renlige og kom til at deltage i madlavning og andre daglige praktiske aktiviteter.

Når man skal bygge et meningsfyldt undervisningsforløb op sammen med så handicappede børn er gentagelse og forudsigelighed vigtige elementer. Skolens dage var derfor opbygget med tydelige skift mellem aktiviteterne.

Mandag var altid en bytur med de gule bybusser og gåtur rundt i byen til genkendelige steder - her især biblioteket.

En dag var vi svømmehallen med bus og soppebasin samt sauna.

En anden dag stod den så på tur til rideskolen - det var også en særlig god aktivitet, hvor børnenes motorik virkelig blev udviklet. Vi red både i den store hal og i den nærliggende skov.

Vi fik lov at bruge festsalen en dag om ugen som motorik lokale og der var faste vandreture til skoven og i området.

De deltog ofte i aktiviteter udenfor Andersvænge - togture til København og i Zoologisk have, Tivoli mange flere ture. Det blev også til gode lejrskoleture med tog og færge til f.eks Fåborg og med sejlture til Ærø og Avernakø. Gode og udfordrende oplevelser var der mange af til glæde for os og børnene.

Inspirationskilder til min pædagogiske udvikling

Som skrevet var Centerskolen præget af et åbent og fagligt nysgerrigt miljø - der var gåpåmod og en tolerant indstilling til hinanden - både børn og voksne. Vi var alle afhængige af hinandens indsats og glædede os over de gode fremskridt, vi oplevede sammen med børnene. Dette åbne miljø var nok den allervigtigste faktor, for at vi sammen kunne udvikle os.

Tegn til tale som oprindeligt blev udviklet af læreren Lars Nygård og talepædagogen Marianne Bjerregård var en grundsten i vores dagligdag. De fleste havde været på deres muntre og legende kurser og den humor og glæde med at lege med sproget smittede af i vores omgang med hinanden. Det at kunne ledsage vores talte ord med et tydeligere kropssprog også i form af tegn satte meget i gang og var med til at forbedre forståelsen for hinanden. Mimik, gester, pantomime, tegn, øjenkontakt, mundaflæsning og tale var centrale elementer.

Herfra blev grunden lagt til udvikle flere kommunikationsredskaber i form af billede og fotosymboler.

Her på centerskolen havde vores kollega i voksenafdelingen Else Gade Hansen siden slutningen af 60'erne benyttet tegnsprog i undervisningen og hun havde ligeledes udarbejdet pegeplader med enkle symboler. Så denne tilgang til totalkommunikation var en del af pædagogikken på stedet.

Strandparkskolen - Opbygningen og forståelsen for hvad en skole kunne bidrage med til handicappede børn fik en dejlig inspiration fra en hel gruppe lærere og forældre på Strandparkskolen på Amager, de udgav i 1976 en stor artikelsamling på over 300 sider, der hedder:

Undervisning af psykisk udviklingshæmmede og psykotiske børn: en artikelsamling om udviklingen på en specialskole. Den har som forfattere: Klaus Bonde og Lasse Rydberg.

Bogen blev en fin inspirationskilde og hjalp med at få en større helhedforståelse for hvad en skole kunne bidrage med. Samtidig var den en frisk udogmatisk pust til hvorledes man kunne rumme og udvikle pædagogikken for børn med mange forskellige handicap. Det var inspirerende at man her på Strandparkskolen sammen så fagligt velfunderet kunne beskrive deres erfaringer.

Vi fik også mulighed for at besøge Strandparkskolen på studiebesøg, det var en god oplevelse.

Her i 1976 var Birgit Kirkebæk blevet leder af **Skolen på Taxvejen** i Bagsværd og her blev der også iværksat pædagogiske udviklingsarbejder for at forbedre kommunikationsmulighederne for elever med mange funktionsnedsættelser. Denne skole besøgte vi også og fik inspiration fra.

Samspelet med Hindholm og Slagelse Seminariet blev gennem alle årene et vigtigt omdrejningspunkt. Vi havde altid praktikanter og det at der dengang i uddannelsen var tid til flere grundige praktikbesøg og praktikopgaver blev et vigtigt omdrejningspunkt for udviklingen. Teori og praksis var noget der blev forsøgt snakket sammen.

Uden dette tætte samspil var meget ikke lykkedes.

Herfra kom erfaringerne fra Vejlefjord genoptræningscenteret til vores kendskab og bogen om Krybe/Trille/Kravle gav inspiration til en mere systematisk motorisk træning. Det gav gode resultater, særlig for eleven, som havde den halvsidige lammelse.

Dette førte så til et fokus på begrebet **Sanseintegration**, udviklet af den amerikanske ergoterapeut A.J. Ayres i 1960'erne og 1970'erne. Dette fokus betyd også at skolen senere fik ansat en ergoterapeut, til stor glæde for mange af børnene.

Videre igen til kontakt med **Døvblindeskolen i Ålborg**, hvor læreren Kurt Winterhøj havde skrevet bogen "Multihandicappedes Sprogudvikling", som han holdt inspirerende foredrag om. Her var en metodik og tilgang, som vi også blev inspireret af.

På skolen havde vores kollega Elsa Madsen en særlig opgave fra 1976 med at udvikle tilbud til de blinde handicappede og hun var i høj grad med til at hente viden ind til skolen. Særlig fra **Refsnæsskolen og pædagogen Lilli Nielsen**, som har udviklet mange spændende pædagogiske metoder, legetøj og redskaber, der har haft stor betydning.

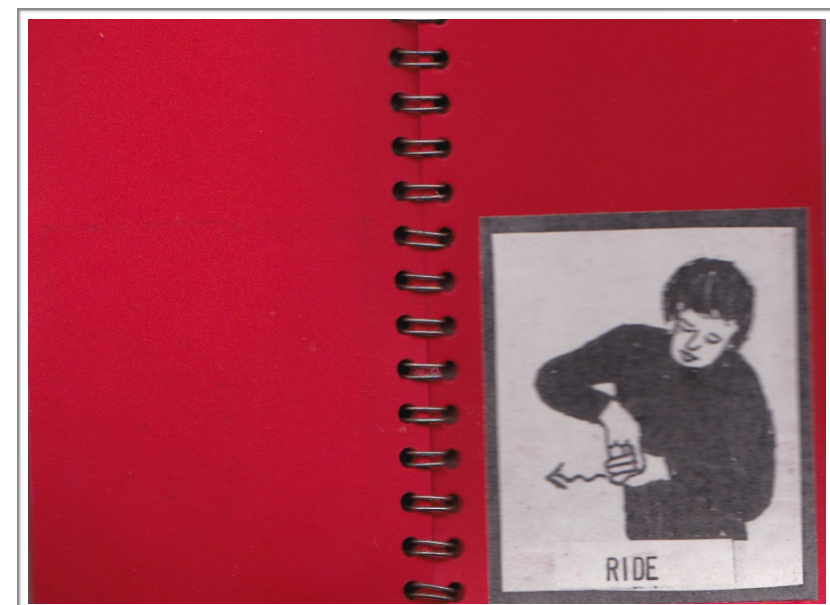
Det var nok også gennem Elsa, at vi deltog i nogle udviklingsprojekter i 1978/79. Det var nok undervisningsinspektør i åndssvageforsorgen Jørgen Hansen, der stod for projekterne og som var endnu et forsøg fra Socialstyrelsen om at forbedre forholdene på Centralinstitutionerne.

Mange andre ideer i tiden blev drøftet og debateret og det var dejligt, at man hele tiden fastholdt en individuel og alsidig tilgang til den pædagogiske linie. Den individuelle læseplan var i centrum og vi forsøgte på den baggrund at tilgodese hvert enkelt barns behov og møde barnet med respekt for dets udviklingsmuligheder.

For børn med så komplicerede handicap er der ikke en enkel teori, der rækker.

Her drejer det sig primært om at skabe gode relationer, opbygge et samvær - sammen prøve at rumme verdenen og indsigtfuldt forsøge at finde de hjælpemidler og aktiviteter, der er til gavn for det enkelte barn.

Det fordrer en stor faglig viden og indsigt i hele det specialpædagogiske område.

Mennesker jeg mødte

At være en del af sådant en stor centralinstitution er noget særligt, der er mange faggrupper, der hver især forsøger at hævde deres særlige faglighed. Der er en klar rangordning og alligevel er der et mylder af liv, der på trods af fastlagte og forventelige roller udfolder sig på kryds og tværs.

Det var for mig interessant at være opmærksom på denne "undergrund" det var her der foregik spændende ting og her man kunne få en rigtig god kontakt med mange mennesker.

Først en lille beskrivelse af det formelle Andersvænge med overlægen i centrum:

Et statusmøde: Første gang jeg deltog i et såkaldt statusmøde var et chok. Det foregik på afdeling C6 i 1976. I et stort opholdsrum, sad alle deltagerne (omkring 15 mennesker) til "møde".

For bordenden Overlægen i hvid kittel og ved hans side læge sekretæren. Derpå personalet i rangorden og i deres nyvaskede fine uniformer. Ved den anden bordende sad så forældre og os fra centerskolen i vores hverdagstøj. Lægen læste op fra en af de tykke journaler, der lå i en bunke ved siden af ham og dikterede forskellige ting til sekretæren.

Pludselig dikterede overlægen: "barnet har ingen kontakt til forældrene"

Der blev heldigvis en mumlen rundt ved bordet, øjenkontakt rundt omkring bordet og der blev hvisket til overlægen af afdelingslederen, at det var der og forældrene sad dernede.

Overlægen kiggede lidt omkring i journalerne og konstaterede tørt, at han havde fået den forkerte sag.

5 minutter senere var mødet slut.

Jeg husker, at vi i lærergruppen drøftede disse møder og nok besluttede ikke at deltage i overlægens statusmøder mere. Vi ville blot fremsende vores rapporter skriftligt og iøvrigt drøfte dem med forældre og personalet på bo afdelingerne.

M - en kvinde med initiativ og evner til at klare sig på trods.

Jeg husker 1 kvinde dengang på omkring 50 år, der dagligt kom flere gange i skolen.

M havde Downs syndrom og hun boede på en af kvindeafdelingerne. Det var meningen at hun skulle sidde på et af værkstederne i kælderens på K afdelingen. Her skulle hun samle klemmer - det gad hun ikke, som hun klart udtrykte det. I stedet havde hun fundet en god niche, nemlig at gå ærinder for personalet rundt omkring på AV. Hun hentede cigaretter, kaffe, aviser, ugeblade og mange andre ting hos købmanden og så fik hun lidt kaffe og en god snak rundt omkring i husene.

Hun var altid meddelsom om stort og småt og ikke mindst hendes konflikter med afdelingspersonalet og særligt med afdelingslederen. Hun fik luft for sin utilfredshed.

Det var altid interessant at høre hende fortælle om hendes livshistorie helt fra tiden på Ebberødgård og til AV. M sendte mig i flere år julekort - det var altid festligt og vedkommende at snakke med M.

Sammen med M kom der også andre kvinder, der var på tur sammen med hende, så sommetider var skolen ofte en slags hovedbanegård med liv og glade dage.

Hjælpere ved skolen

Det var altid knyttet en eller flere hjælpere, til Centerskole 1 og 2. De havde dette som et arbejdstilbud i stedet for et beskyttet værksted. De stod for meget praktisk arbejde med opvask, rengøring af legetøj og mange andre små ting. Den ene af de ansatte i skolen var kontaktperson og det var klart min opfattelse, at de her blandt os havde et godt og værdsat arbejdsliv.

Lidt senere fik vi også forskellige folk i arbejdsstræning, folk der af forskellige årsager ikke i en periode havde haft tilknytning til arbejdsmarkedet. Det var ofte friske unge folk, der med god energi kunne hjælpe med til at give eleverne nogle ekstra oplevelser. Flere af disse blev grebet af arbejdet og tog efterfølgende en pædagogisk uddannelse.

Samarbejdet med afdelingerne.

Det var i starten afdelingernes opgave at hente og bringe de elever, der ikke selv kunne finde frem og tilbage. Senere hjalp vore "løst" ansatte medhjælpere.

Jeg forsøgte at lære mine 2 elever at cykle på 3 trehjulet cykel og det var derfor nærliggende, at de gjorde det mellem skolen og afdelingen.

Det betød, at jeg mødte ind om morgenen på afdelingen og igen fulgte dem hjem om eftermiddagen. Det var en rigtig god ordning.

De fik lært selv at cykle turen, selv om det tog lang tid og vejen var lidt kompleks. Men alle sidegevinsterne husker jeg med glæde.

Først og fremmest fik jeg en tæt kontakt og en god dialog hver skoledag med personalet. Her særligt afdelingslederen Mette, der altid var klar med gode muntre bemærkninger, men også en lyttende og aktiv leder. På afdelingen var personalet ligeledes meget åbne og vi fik mange gode snakke omkring pædagogikken og hvorledes vi fik forbedret børnenes udviklingsmuligheder.

Endnu en god sidegevinst med mine daglige ture var mødet med mange forskellige mennesker. Her kan nævnes en af tvillingerne fra den lukkede afdeling. Altid kun den ene, der vidste utrolig meget om hvad der skete rundt omkring på AV. Kontakten med ham startede en dag hvor han kom hurtigt gående imod mig og stak hovedet helt hen til mig og truende sagde: "Er du ikke bange for mig" Nej, kunne jeg blot sige og så var en mange årig kontakt skabt.

Han kunne berette om lyst og fast - hvem der nu var blevet fastholdt på afdelingen og hvem der havde sagt op og hvilke nye personaler der blev ansat rundt omkring - altid velinformeret.

Min tur gik også forbi bygningen med lægekontorerne - her mødtes jeg så med de 2 psykiatere, der dengang var ansat ved institutionen Else Thorup og Jens Chr. Sørensen - det var fint sådant helt uformelt lige at få en samtale med dem om hvad der rørte sig i tiden.

Rundt på Andersvænge

På skolen kom vi tit rundt omkring og besøgte de forskellige værksteder, det blev en fast rutine sammen med

praktikanterne fra seminarierne lige at kigge rundt, så de kunne få et indtryk af stederne på Andersvænge. Et yndet sted var selvfølgelig besøget i kælderen hos Erling Kristensen, der altid havde tid til at fortælle om hans helt særlige og respektfulde tilgang til arbejdet med hans "elever".

Det var altid en særlig god dag at have haft en snak med Erling og hans medarbejdere på værkstedet.

Det skal ikke glemmes her at den samme åbenhed også gjaldt de mange andre værksteder.

Her er det også vigtigt at få nævnt Kikkenborgs' udehold, der i mange år stod for ledsagelsen frem og tilbage fra skolen af de multihandicappede børn fra M2. En vanskelig opgave med store køres stole. Det blev klaret med stor værdighed i al slags vejr.

På sådan en rundtur kan også fortælles en anden lille historie om den håndværker i fint blåt arbejdstøj vi ofte mødte. Han standstede op og spurgte os: - "Det er da mærkeligt at i ikke også har uniformstøj på - man kan da ikke se forskel på hvem der er hvem, når man møder jer fra skolen"

Vi kunne blot svare - "Det er Per - her er Peter og jeg hedder Poul. - Nu kender du os."

Efterskrift

Titlen på mit essay er - et stille oprør.

Jeg bruger dette udtryk til at reflektere over den tid og den måde jeg klarede det at arbejde under så svære betingelser som Åndsvageforsorgen fremstod her i slutningen af 1970.

Det fremgår jo af essayet, at jeg hele tiden havde et rigtigt godt arbejdsliv med gode kollegaer og plads til at skabe udvikling.

Vi fik skabt en god udvikling og fik afviklet nogle af totalinstitutionens værste sider. Vigtigt var det, at vi fik banet vejen så godt, at når amterne overtog ansvaret var det med personalegrupper, der nu havde opkvalificeret pædagogikken og dermed gjorde det muligt at forbedre de handicappedes tilværelse betydeligt.

Jeg var glad for forsat at kunne være en del af dette i årene indtil 1983 på nu Trelleborgskolen og fra 1983 at være med til at opbygge amtets første behandlingshjem for børn med autisme - Behandlingshjemmet Fasanmarken.

Her fik vi afskaffet mange af centralinstitutionens snærende bånd.

Medicinskabe og nøgler blev afløst af egen læge i Slagelse. Centralkøkkenet erstattet med deltagelse af børnene med madlavning, borddækning og indkøb.

Centralvaskeriet blev udskiftet med afdelingens egne vaskemaskiner. Endeligt og ikke mindst fik børnene deres eget værelse og sengetider som andre alderssvarende børn. Forældre blev inddraget og der blev mulighed for individuelle ferieture.

Efter tiden på behandlingshjemmet fik jeg sammen med 5 andre dygtige kollegaer muligheden for at skabe et rart og udviklende fristed/værksted i lokalsamfundet Niløse ved Dianalund.

Her på Værkstedet Åmosen har der siden 1994 været liv og glade dage med plads til udvikling og aktiviteter, som jeg aldrig havde forestillet mig kunne ske. Teaterforestillinger, idrætsdage, skiture, kajakture, skovarbejde, naturgenopretning, digitale medier, webloggen og ikke mindst et godt og udviklende fællesskab for alle Åmosefolkene.

Jeg må lige nævne den daværende leder af Gudruns Minde, Henning Jahn. Han gjorde det muligt for os at udvikle Åmosen, som en meget kompetent og vidende leder. Tak for det.

Det er dejligt at tænke tilbage på så godt et arbejdsliv....

Men rundt omkring mig er jo en frygtelig og umenneskelig historie. Tusindvis af mennesker var siden slutningen af 1880 blev mishandlet og ekskluderet i mere end 100 år.

At der så skulle gå så mange år uden af man lærte af historien er bekymrende. Man kan næsten ikke forstå det.

Det spøgelse, der opstod dengang var angsten for at dem, der var anderledes, skulle formere sig så voldsomt, at samfundet ikke kunne klare sig med så mange "uduelige" mennesker.

Man "måtte" forsvare landets interesser og indførte lovgivning der hindrede denne formering med tvangsindespærringer, sterilisation og medicinsk- og kirurgisk behandling.

En læring er jo helt indlysende for mig, at når man ekskluderer og ringeagter mennesker, så opstår der andenrangs mennesker, som der er stor fare for bliver behandlet mindreværdigt.

Den næste læring er, at opførelsen af ghetto lignende institutioner - kommer til at bestå i alt, alt for mange år. Boliger og væresteder til handicappede skal indtænkes i vores almindelige boligområder. Ingen skal gemmes væk.

Det fortæller historien mig om Andersvænge og andre centralinstitutioner. Her på AV boede mennesker under de usle og nedværdige forhold fra 1940 og frem til vor tid.

Det blev som skrevet meget bedre med amterne overtagelse i 1980 og den gode udvikling fortsatte op til begyndelsen af 2000 - her begyndte udviklingen igen at fryse til - man centraliserede - sammenlagde bosteder og skabte igen nogle ghetto lignende forhold, fordi man var bange for at den danske økonomi ikke længere kunne financiere velfærdsamfundet. De første der igen måtte betale prisen var igen de svageste handicappede.

I disse år får stadig flere og flere børn stillet diagnoser, med risiko for ekskludering til følge. Om nogle år vil man måske erfare, at de også blev fejldiagnostiseret.

Har vi lært af historien?

Vi har hele tiden brug for kvalificeret at drøfte om vi nu reelt respekterer dem, der falder uden for det "normale" med værdighed og giver dem mulighed for et menneskeværdigt liv med ansvar og rettigheder som os andre.

Det stille oprør er der altid brug for.